

MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA NAUKOWA „WYKSZTAŁCENIE UNIwersYTECKIE GRUP SPOŁECZNYCH I ZAWODOWYCH W EUROPIE ŚRODKOWEJ W XV–XVIII W.” (KRAKÓW, 19–20 LISTOPADA 2015 R.)

W dniach 19–20 listopada 2015 roku odbyła się Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Wykształcenie uniwersyteckie grup społecznych i zawodowych w Europie Środkowej w XV–XVIII w.”. Została ona zorganizowana przez Archiwum oraz Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego. Patronat honorowy nad tym wydarzeniem objęli JM prof. dr hab. Wojciech Nowak, rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego, oraz prof. dr hab. Jacek Majchrowski, prezydent Krakowa. Tematyka sesji skupiała się na roli wykształcenia uniwersyteckiego grup społecznych w Europie Środkowej w okresie między XV a XVIII wiekiem. Językami konferencji były angielski oraz niemiecki. Zaprezentowano 19 referatów, z czego 10 wygłosili prelegenci z zagranicy: Czech, Niemiec, Szwajcarii oraz Węgier.

Konferencja ta stanowi kolejny etap współpracy naukowej między Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, Friedrich-Schiller Universität w Jenie oraz Univerzita Karlova w Pradze. Została ona nawiązana w 2011 roku. Jej rezultatem było utworzenie międzynarodowej grupy badawczej „Miasto – uniwersytet – religijność”, która za cel swojego działania przyjęła badanie elit miejskich, intelektualnych i religijnych w średniowieczu oraz epoce wczesnonowożytnej.

Obrazy rozpoczęły się 19 listopada 2015 roku w budynku Collegium Maius w Sali imienia Michała Bobrzyńskiego. Zgromadzonych, w imieniu organizatorów, powitał dyrektor Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego prof. dr hab. Krzysztof Stopka. Po nim wystąpił prof. dr Helmut Walther (Uniwersytet w Jenie), który przedstawił główne założenia oraz rezultaty niemiecko-polsko-czeskiego projektu naukowego „Miasto – uniwersytet – religijność”.

Pierwszą sesję konferencji rozpoczął referat Krzysztofa Ożoga (Uniwersytet Jagielloński / Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego) oraz Macieja Zdanka (Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego). Zaprezentowano przegląd badań prozopograficznych nad Uniwersytetem Krakowskim w średniowieczu oraz w epoce staropolskiej. Referenci najpierw przedstawili materiał źródłowy do dziejów uniwersytetu, wskazując na jego zróżnicowanie oraz specyfikę, a następnie najważniejsze edycje źródeł uniwersyteckich wydane drukiem. Po omówieniu przeglądu literatury przedmiotu wskazali główne kierunki badań prozopograficznych nad wspólnotą uniwersytecką, począwszy od liczby, pochodzenia, statusu społecznego studentów oraz czasu trwania studiów, poprzez przyczyny kryzysu uniwersytetu i zmian, jakie na

nim zachodziły, a kończąc na życiu codziennym krakowskich żaków. Zasygnalizowano również główne założenia projektu *Corpus academicum Cracoviense*.

Kolejni referenci – Hána Pátková oraz Marek Durčanský (oboje z Uniwersytetu Karola w Pradze) – przedstawili przegląd badań prozopograficznych na temat uniwersytetu w Pradze, kładąc szczególny akcent na relacje łączące go ze stołecznym miastem. Pátková zaprezentowała przegląd literatury dotyczącej uniwersytetu praskiego w okresie późnego średniowiecza i wskazała na luki w dotychczasowych badaniach, zwłaszcza w kontekście funkcjonowania uniwersyteckich korporacji. Referentka omówiła również projekt „Prozopografia uniwersytetu w Pradze od XIV do XX w.”. Durčanský skoncentrował się na przedstawieniu badań na temat tej uczelni od XVI do XVIII wieku. Referent wskazał na przełomowy moment w dziejach nowożytnego uniwersytetu, a mianowicie na unię z Kolegium Jezuickim, która została przeprowadzona w 1654 roku. Durčanský przedstawił również projekt „Studenci uniwersytetu w Pradze 1882–1945”.

W problematykę peregrynacji studentów z terenu Europy Środkowej na europejskie uniwersytety wprowadzili słuchaczy historycy węgierscy – László Szögi, István Draskóczy oraz Borbála Kelényi z Uniwersytetu imienia Loranda Eötvösa w Budapeszcie. Szögi zaprezentował historię, metodologię oraz wyniki badań nad wędrówkami węgierskich studentów na europejskie uczelnie od XVI do XVIII wieku. Przedstawione zostały dane statystyczne dotyczące peregrynacji studentów węgierskich, z uwzględnieniem między innymi liczby oraz miejsca pochodzenia studentów, głównych ośrodków uniwersyteckich, do których przybywali, a także mobilności żaków. Referent podkreślił w swoim wystąpieniu rolę uniwersytetu w Krakowie, stanowiącego do 1526 roku drugi po Wiedniu cel peregrynacji Węgrów. Draskóczy zaprezentował z kolei miejsce Polaków w węgierskiej literaturze dotyczącej historii uniwersyteckiej. Wskazał także na ciekawy problem wymiany ludzi nauki między Polską a Węgrami. Średniowieczne peregrynacje studentów z Węgier przedstawiła Kelényi. Referentka wskazała na terytoria Węgier, skąd wyruszało najwięcej studentów za granicę, oraz zaprezentowała główne cele peregrynacji szlachty węgierskiej oraz duchowieństwa. Badaczka wskazała również przyczyny wyboru określonego ośrodka uniwersyteckiego, takie jak: bliskość geograficzna, wyznanie, tradycje rodzinne czy też związki danej instytucji kościelnej (w przypadku duchownych) z uniwersytetem. Na zakończenie pierwszej sesji Robert Gramsch (Uniwersytet w Jenie) wygłosił referat na temat wzajemnych powiązań średniowiecznych uniwersytetów ze Stolicą Apostolską oraz stanu ich badań. Referent podkreślił rolę wielkiej schizmy zachodniej (1378–1415) w zwiększeniu się wpływu kurii na uniwersytety, a także wzrost klientelizmu w ich wzajemnych stosunkach. W celu zilustrowania tego procesu Gramsch przywołał przykład uniwersytetu w Erfurcie, który otrzymał bullę erekcyjną od Klemensa VII w 1379 roku. Zmiana obediencji na rzecz papieża rzymskiego zmusiła jednak fundatorów do podjęcia na nowo starań w Stolicy Apostolskiej o erekcję uniwersytetu.

Referat Evy Doležalovej (Uniwersytet Karola w Pradze) rozpoczął drugą sesję konferencji, poświęconą badaniom nad wykształceniem uniwersyteckim wybranych grup społecznych i zawodowych. Doležalová przedstawiła drogę kariery duchownych

w Czechach przed rewolucją husycką, wskazując, że wykształcenie uniwersyteckie początkowo nie stanowiło głównej determinanty awansu w hierarchii kościelnej. Kolejna referentka Elżbieta Knapik (Biblioteka Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie) omówiła uniwersyteckie wykształcenie personelu krakowskiego oficjalatu w pierwszej połowie XV wieku. W kolejnym wystąpieniu Marcin Starzyński (Uniwersytet Jagielloński) mówił o wykształceniu uniwersyteckim krakowskiej elity władzy w XV wieku. Referent wskazał na dużą popularność studiów uniwersyteckich wśród członków rodzin rajców Krakowa. W celu zobrazowania tej tendencji Starzyński przywołał historię rodzin Schwarzów oraz Morsztynów. Podobnie jak Knapik, prelegent podkreślił małą liczbę mieszczan, którzy ukończyli studia. Traktowali oni doświadczenie uniwersyteckie jako formę przygotowania do przyszłej kariery w organach władzy miasta czy też w instytucjach kościelnych. Referat wygłoszony przez Marka Kowalskiego (Uniwersytet Jagielloński) dotyczył polskich studentów w Rzymie w XV wieku. Prelegent przywołał w swoim wystąpieniu kilka sylwetek Polaków, którzy studiowali we Włoszech (począwszy od Jana Lutka z Brzezia, poprzez Pawła z Zalesia, kończąc na Wojciechu z Pniew). W problematykę średniowiecznych korporacji uniwersyteckich wprowadził uczestników konferencji odczyt Alexandra Sembdnera (Uniwersytet w Lipsku). Sembdner przedstawił funkcjonowanie polskiej nacji na późnośredniowiecznym uniwersytecie w Lipsku w kontekście zarówno sieci koleżeńskich, jak i zinstytucjonalizowanych powiązań między studentami. Dagmara Wójcik-Zega (Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego) zaprezentowała z kolei referat na temat członków Collegium Maius w XVI wieku. Prelegentka omówiła drogę awansu grupy profesorów skupionych wokół Collegium. Wskazała także na podobieństwa i różnice w stosunku do sytuacji na pozostałych uniwersytetach w Europie Środkowej. Referat Krzysztofa Fokta (Uniwersytet Jagielloński) przybliżył uczestnikom konferencji ścieżki karier profesorów Kolegium Prawniczego w latach 1655–1780. W ostatnim wystąpieniu drugiej sesji konferencji Anna Markiewicz (Uniwersytet Jagielloński / Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego) przedstawiła krakowską edukację młodych szlachciców studiujących na Uniwersytecie w Krakowie w roku 1680.

W dniu 20 listopada obrady odbywały się w Collegium Maius w sali Pod Belkami. Piątkowa sesja dotyczyła roli prozopograficznych baz danych w badaniach nad uniwersytetami. Chrsirian Hesse (Uniwersytet w Bernie) zaprezentował bazę Repertorium Germanicum Academicum (RAG), która ma na celu zebranie danych na temat studentów wydziałów prawa, teologii, medycyny i sztuk wyzwolonych oraz studentów z rodzin szlacheckich. Badania obejmują scholarów z uczelni znajdujących się na terenie Rzeszy oraz z ośrodków zagranicznych w latach 1250–1550. Marcin Baster (Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego) przedstawił z kolei elektroniczną bazę danych Corpus Academicum Cracoviense (CAC), zawierającą informacje na temat około 120 000 studentów oraz profesorów Uniwersytetu Krakowskiego w okresie staropolskim 1364–1780. Ostatnim referentem konferencji był Bogumił Szady (Uniwersytet Katolicki w Lublinie / IH PAN Warszawa), który zaprezentował czasowo-przestrzenne bazy danych (Spatio-temporal databases) w badaniach prozopograficznych. Szady wskazał na główne atrybuty stosowane w bazach, to jest opisowe,

geograficzne oraz czasowe. Podkreślił również trudności w ich tworzeniu dla epok przedstatystycznych, wskazując na możliwe rozwiązania.

Konferencję zakończył prof. dr hab. Krzysztof Ożóg, który podsumował wyniki dwudniowych obrad nad wykształceniem uniwersyteckim w Europie Środkowej oraz podziękował referentom, a także zgromadzonym słuchaczom.

Omawiana konferencja ponad wszelką wątpliwość stanowiła niezwykle ważne wydarzenie naukowe. Prelegenci uświadomili audytorium wagę projektów dotyczących prozopografii, tym samym wskazując wiele komplementarnych sposobów postzegania problematyki związanej z edukacją.

Monika Michalska, Marek Wasilewicz